

Återrapportering för uppdrag om prioriterade målgrupper samt myndigheternas ansvar i samverkan genom samordningsförbund

Återrapportering enligt regleringsbrevet för 2021

Diarienummer: Af-2022/0022 9881, FK 2021/000476
Datum: 2022-05-09
Återrapportering enligt uppdrag i regleringsbrevet för 2021

Uppdragen i regleringsbrevet

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan ska arbeta för att samordningsförbunden prioriterar att finansiera insatser för långtidssjukskrivna, unga med funktionsnedsättning och unga som har aktivitetsersättning i syfte att stärka kvinnors och mäns förmåga till förvärvsarbete.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan ska bidra till att alla parter i samverkan tar ansvar för samordningsförbundens insatser.

Uppdragen ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet) senast den 9 maj 2022.

För Arbetsförmedlingens del är beslutet fastställt digitalt i Diariet och saknar därför namnunderskrifter.

Lars Lööv
Överdirektör
Arbetsförmedlingen

Nils Öberg
Generaldirektör
Försäkringskassan

Charlotta Ahlström

Helén Johansson

Innehåll

1	Inledning och sammanfattning	5
1.1	Ett långsiktigt samverkansuppdrag	5
1.2	Sammanfattning av rapporten.....	6
2	Åtgärder kopplat till uppdragen	8
2.1	Gemensamma åtgärder inom myndigheterna.....	9
2.1.1	Gemensam viljeförklaring.....	9
2.1.2	Regionala samverkansträffar.....	9
2.1.3	Åtgärder utifrån ISF:s rapport 2019:1.....	10
2.1.4	Ungdomar som varken arbetar eller studerar	10
2.1.5	Fördelningen av statliga medel till samordningsförbunden.....	10
2.2	Aktiviteter genom Nationella rådet.....	11
2.2.1	Slutförda aktiviteter	11
2.2.2	Pågående aktiviteter	12
2.3	Åtgärder inom Arbetsförmedlingen	13
2.4	Åtgärder inom Försäkringskassan.....	14
2.4.1	Åtgärdsplan utifrån ISF:s rekommendationer.....	16
3	Redovisning av data registrerad i SUS	17
3.1	Totala antalet individer som påbörjat en insats har minskat	18
3.1.1	Unga med aktivitetsersättning	18
3.1.2	Sjukskrivna individer.....	18
3.1.3	Unga med funktionsnedsättning	18
3.2	Totalt antal finansierade insatser under 2021	20
3.2.1	Insatser för unga med aktivitetsersättning	20
3.2.2	Insatser för sjukskrivna	20
3.2.3	Insatser för unga med funktionsnedsättning.....	21

3.2.4	Antal insatser över tid.....	21
4	Beskrivning av individerna som deltog i insats 2021	22
4.1	Inga större skillnader mellan kvinnor och män med aktivitetsersättning	22
4.2	Sjukskrivna kvinnor och män	23
5	Avslutande diskussion.....	24
Bilaga 1	Beskrivning av insatser.....	26
Bilaga 2	Gemensam viljeförklaring för samverkan genom samordningsförbund	28

1 Inledning och sammanfattning

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har sedan 2016 haft uppdrag i sina regleringsbrev¹ ”att arbeta och verka för att det genom samordningsförbund skapas insatser för långtidssjukskrivna och unga med aktivitetsersättning.”² I uppdraget ingår sedan 2017 också att arbeta och verka för att det skapas insatser för unga med funktionsnedsättning (utan aktivitetsersättning). 2020 tillkom uppdraget att ”Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan ska bidra till att alla parter i samverkan tar ansvar för samordningsförbundens insatser”.

Denna rapport redovisar antal insatser som finansierats av samordningsförbunden för myndigheternas målgrupper, antal individer som medverkat i insatser, samt ger en övergripande beskrivning av de individer som deltagit i en insats. Resultat av de insatser som finansierats av samordningsförbuden under 2021 redovisas i Försäkringskassans Rapport ”Redovisning av målgrupper och resultat av de insatser som finansieras av samordningsförbund 2021.”³

Rapporten redovisar även vad Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan internt gjort var för sig, gemensamt och genom Nationella rådet. En del snarlika aktiviteter genomförs i samtliga tre sammanhang. Aktiviteterna är en del i en helhet och förstärker varandra för att bidra till att alla parter i samverkan tar ansvar för samordningsförbundens insatser.

1.1 Ett långsiktigt samverkansuppdrag

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har i tidigare åiterrapporter beskrivit de juridiska och organisatoriska förutsättningar för samordningsförbund som måste beaktas när regeringen ger myndigheterna uppdrag som kräver flera parter delaktighet.⁴

En förutsättning för prioriteringen och finansieringen är att en lokal behovsanalys⁵ genomförs tillsammans med kommun och region i samordningsförbunden. De lokala behovsanalyserna ska ligga till grund för bedömningen av vilka målgrupper som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser. De ligger också till grund för vilka insatser samordningsförbunden prioriterar för att målgrupperna ska få eller återgå i arbete. Det innebär att det finns begränsningar i Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans möjligheter att påverka vilka insatser som finansieras av samordningsförbunden. I möten och samverkansformer där Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan deltar uppmärksammar myndigheterna och arbetar för ett förstärkt stöd till långtidssjukskrivna, unga med aktivitetsersättning och unga med funktionsnedsättning.

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Försäkringskassan, Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Arbetsförmedlingen

² Uppdraget är formulerat på detta sätt, Försäkringskassan har dock ingen vedertagen definition av långtidssjukskrivna. Lokala behovsanalyser är vägledande för vilka sjukskrivna personer som får ta del av förbundsfinansierade insatser. I rapporten används fortsättningsvis begreppet sjukskrivna.

³ Svar på regeringsuppdrag - Redovisning av målgrupper och resultat av de insatser som finansieras av samordningsförbund. FK Dnr: 2021/000476.

⁴ Svar på regleringsbrevsuppdrag – Åtgärder för att förstärka stödet till långtidssjukskrivna och unga med aktivitetsersättning i samverkan genom samordningsförbund. Dnr: Af 2016/00076439, FK 018015–2016

⁵ www.finsam.se, dokument ”INSTRUKTION -Mall för behovsanalys och planering av insatser, version1”

Uppdraget "att bidra till att alla parter i samverkan tar ansvar för samordningsförbundens insatser" har Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan till stor del hanterat genom att utveckla och fördjupa samarbetet sinsemellan. Myndigheterna har även arbetat för att ta ett gemensamt ökat ansvar i samordningsförbunden och i Nationella rådet.⁶ Genom att Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan tar ett ökat ansvar och lyfter upp frågorna på agendan ser myndigheterna att det kan bidra till att alla parter tillsammans tar ett större ansvar i samverkan. Detta beskrivs i Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans gemensamma viljeförklaring för hur myndigheterna gemensamt ska ta större ansvar för samverkan genom samordningsförbund.⁷ Se bilaga 2.

Myndigheterna genomför uppdragen som ett långsiktigt samverkansuppdrag tillsammans med region och kommun. Det innebär att uppdragen måste få verka över tid. Då det är en särskild samverkansform som innefattar koordinering av fyra parter uppdrag kan det ta tid innan effekt uppnås. För att lyckas i uppdraget fyller Nationella rådet en viktig funktion för att skapa samsyn och vara ett stöd för parterna i det gemensamma arbetet.

1.2 Sammanfattning av rapporten

Samverkan genom samordningsförbund syftar till att fyra medlemsparter tillsammans kan se till individens behov oberoende av vilken myndighet som har huvudansvaret för stödet till individen. Samverkan genom samordningsförbund genomförs i ett sammanhang och påverkas av vad som händer i omvärlden. Under året har den pågående covid-19-pandemin haft en inverkan på samhället i stort och därmed också påverkat samordningsförbunden och arbetet med myndigheternas målgrupper.

Utformningen av denna samverkansform innebär att det inte går att styra nationellt vilka insatser som ska finansieras, de samordnade rehabiliteringsinsatserna är beroende av hur det ser ut lokalt hos alla samverkansparter. Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans möjlighet att påverka vilka insatser som samordningsförbunden finansierar är genom att samverka och påverka på lokal nivå. Det görs genom att myndigheterna identifierar vilket behov av insatser som finns hos respektive myndighet och för in dessa i samverkansdialogen och behovsdiskussionerna.

Ökat antal individer i målgrupperna har tagit del av insats

Antalet nya individer med aktivitetsersättning som tagit del av en insats finansierad av samordningsförbund har ökat något under 2021 även antalet nya individer med sjukpenning har ökat. För individer som är sjukskrivna och för unga med

⁶ Nationella rådet: Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Sveriges Kommuner och Regioner samt Socialstyrelsen bildade 2008 Nationella rådet för finansiell samordning. Rådet behandlar frågor om finansiell samordning som är av gemensamt intresse. Syftet med rådet är också att, i enlighet med regeringens intentioner, ge samverkan den legitimitet och förankring som är nödvändig. Nationella rådet är ett samverkansforum för att skapa samsyn i strategiska frågor vad gäller finansiell samordning, vara ett nationellt stöd i övergripande förbundsgemensamma frågor, erbjuda stöd för kunskap, kompetens och utveckling samt stärka den finansiella samordningen.

⁷ Gemensam viljeförklaring för samverkan genom samordningsförbund D.nr. Af-2021/0032 0974, D.nr. FK 2021/006446

aktivitetsersättning är det fler kvinnor än män som tagit del av en insats, skillnaden är störst för individer som är sjukskrivna. Största gruppen är personer med psykiatriska diagnoser.

Unga med funktionsnedsättning går inte att följa på individnivå då det enbart går att registrera vilken offentlig försörjning en individ har och inte vilken målgrupp den i övrigt ingår i. Målgruppen redovisas därför endast genom antalet insatser samordningsförbunden finansierat för unga med funktionsnedsättning.

I Försäkringskassans helårsredovisning för samordningsförbund 2021 framgår att det totala antalet individer i de individriktade insatserna registrerade i SUS⁸ 2021 var 24 102 individer. Av dessa var 17 501 individer registrerade med personuppgifter, vilket innebär att det går att följa och avläsa individernas resultat. Antalet deltagare registrerade med personuppgifter är i stort sett oförändrat jämfört med 2020. Sektorövergripande system för uppföljning av samverkan och finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet, kommer härnäst i rapporten benämnas SUS.

Under 2021 har covid-19 pandemin fortsatt påverka samhället i stort och arbetet i myndigheterna och på samordningsförbunden. Erfarenheterna från den pågående pandemin har omhändertagits och både insatser och mötesformer har anpassats utifrån förutsättningarna. Bland annat har formerna för digitala arbetssätt utvecklats och etablerats. Det kan ha bidragit till att antalet individer i de prioriterade målgrupperna som fått ta del av insatser finansierade av samordningsförbund har ökat.

Antalet insatser har minskat

Samordningsförbunden har under 2021 finansierat 328 olika insatser riktade till de prioriterade målgrupperna. Antalet insatser har minskat jämfört med föregående år. En trolig orsak till detta kan vara att samordningsförbundens erfarenheter från pandemins första år 2020, med vikande antal deltagare och snabba förändringar av de planerade insatserna, gjort att man inför 2021 planerat ett lägre antal insatser. Av alla insatser som samordningsförbunden finansierade 2021 var 32 procent speciellt riktade till de prioriterade målgrupperna vilket är en minskning jämfört med 2020.

Alla parter i samverkan tar ansvar

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassans arbete med att stärka myndigheternas medlemsroll är ett pågående långsiktigt strategiskt arbete. Genom att Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan tar ett ökat ansvar i den finansiella samordningen ser vi att det bidrar till bättre engagemang, dialog och samverkan mellan alla parter.

Under året har myndigheterna bidragit till gemensamma aktiviteter i Nationella rådet för att öka förutsättningarna för att samtliga parter ska ta ett större ansvar. Då samverkan genom samordningsförbund är ett långsiktigt samarbete finns det goda förutsättningar för en fortsatt positiv utveckling.

⁸ Sektorövergripande system för uppföljning av samverkan och finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet. Försäkringskassan är systemägare och förvaltningsansvarig.

För att kunna nyttja möjligheterna i lagstiftningen behöver samverkan genom samordningsförbund vara en naturlig del av myndigheternas ordinarie arbete. Under året har Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan reviderat och påbörjat implementering av en gemensam viljeförklaring för hur myndigheterna tillsammans ska ta ett större ansvar för samverkan genom samordningsförbund.

Under 2021 har de åtgärdsplaner⁹ som myndigheterna tagit fram utifrån Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) rekommendationer i Rapporten Samordningsförbundens organisering och verksamhet 2019:1¹⁰ avslutats. Vissa av åtgärderna är långsiktiga och kommer att fortsätta även efter det att åtgärdsplanerna avslutats då de är en del av myndigheternas ordinarie arbete med samverkan genom samordningsförbund.

Aktiviteter genom Nationella rådet

De aktiviteter som genomförts genom Nationella rådet under 2021 är ett samarbete mellan alla parter på nationell nivå. Aktiviteterna har varit en viktig del i arbetet med de prioriterade målgrupperna och har bidragit till att alla parter i samverkan tagit ansvar för samordningsförbundens insatser.

Under 2021 har Nationella rådet fortsatt att utveckla digitala forum för stöd och kompetensutveckling till förbunden och parterna. En positiv effekt av den digitala omställningen är att fler fått möjlighet att delta på lika villkor och på ett miljömässigt hållbart arbetssätt. Omställningen har inneburit att Nationella rådet kunnat erbjuda en kontinuitet i stödet trots pandemins utmaningar.

2 Åtgärder kopplat till uppdragen

Under 2021 har Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan fortsatt att utveckla och stärka sina medlemsroller i samordningsförbunden. Syftet har varit att bättre nyttja potentialen som ges genom lagen om finansiell samordning.¹¹ När myndigheterna tar ett större ansvar och nyttjar sina möjligheter som medlemmar kan de mer effektivt bidra till att alla parter tillsammans tar ett större ansvar i samverkan och då samtidigt bidra till att insatser skapas för målgrupperna.

Myndigheterna har tillsammans och var för sig genomfört ett antal åtgärder under året som syftar till att utveckla myndigheterna som medlemsparter för att kunna ta ett större ansvar i samverkan genom samordningsförbund. Åtgärderna har även syftat till att samordningsförbund ska prioritera och finansiera insatser som riktar sig till myndigheternas målgrupper. Med anledning av Inspektionen för Socialförsäkringen (ISF)s utvärdering av samordningsförbundens verksamhet och organisering 2019 tog Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan fram varsin åtgärdsplan för att möta ISF:s rekommendationer bland annat kring att de statliga parterna verkar dra sig tillbaka på vissa håll kopplat till samverkan genom

9 Arbetsförmedlingens åtgärdsplan 2020-12-10 avseende ISF-rapport 2019:1, Försäkringskassan Dnr: 019583–2017

10 Samordningsförbundens organisering och verksamhet (ISF rapport 2019:1, publicerad i februari 2019).

11 Lag (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser

samordningsförbund. Aktiviteterna i åtgärdsplanerna är långsiktiga och kommer att fortgå även efter det att åtgärdsplanerna avslutades 2021.

2.1 Gemensamma åtgärder inom myndigheterna

Myndigheterna har under året fortsatt att utveckla sitt arbete kopplat till de gemensamma uppdragen. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har på nationell nivå haft ett nära samarbete för att tillsammans stödja myndigheterna lokalt och regionalt i arbetet med att stärka sina medlemsroller inom ramen för samordningsförbunden.

2.1.1 Gemensam viljeförklaring

Under året har en revidering av den gemensamma viljeförklaringen mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan gjorts och ett arbete med implementering påbörjats. Viljeförklaringen är ett direkt resultat av myndigheternas åtgärdsplaner i att möta upp och stärka myndigheternas arbete utifrån ISF:s rekommendationer rapport 2019:1 och myndigheternas gemensamma regleringsbrevsuppdrag. Viljeförklaringen har som syfte att tydliggöra hur Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan långsiktigt ska stärka sina respektive medarbetare att använda de möjligheter till samverkan som samordningsförbunden ger.

Viljeförklaringen ska bidra till att alla parter tillsammans tar ett större ansvar samt till att samverkan genom samordningsförbunden fortsatt är en naturlig del av det ordinarie arbetet inom myndigheterna. I viljeförklaringen tydliggörs att myndigheterna fortsatt ska arbeta för att fler insatser för de prioriterade målgrupperna kommer till stånd och att fler av dessa individer får ta del av en insats.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har internt inom respektive myndighet förankrat i regionala ledningsgrupper och i andra forum om vad viljeförklaringen innebär. På flera håll i landet har gemensam dialog förts med samordningsförbundens styrelser och chefer. På vissa håll har det tagits fram regionala viljeförklaringar som ett komplement till den nationella viljeförklaringen för att möta lokala utmaningar. Inom såväl Arbetsförmedlingen som Försäkringskassan har det lyfts indikationer på att steg har tagits för att utveckla samarbetet under året. Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans gemensamma viljeförklaring har fungerat som en styrsignal och bidragit till en mer enhetlig bild av uppdraget myndigheterna emellan.

Återkopplingar från myndigheternas styrelserepresentanter visar att det finns en uppfattning om att det skett en positiv förflyttning i att samtliga parter vill samarbeta mer, även om det på vissa håll i landet fortsatt är en utmaning. Om dessa signaler är generaliserbara för hela uppdraget kan inte besvaras inom ramen för denna rapportering. Då samverkan genom samordningsförbund är en långsiktig process finns det goda förutsättningar för fortsatt positiv utveckling.

2.1.2 Regionala samverkansträffar

Myndigheterna har genomfört ett antal gemensamma regionala träffar för medarbetare som har uppdrag kopplat till samordningsförbund. Vid de regionala träffarna har dialog förts kring centrala frågor kopplat till de gemensamma

uppdragen och den gemensamma viljeförklaringen. Syftet har varit att skapa en samstämmig bild över hur myndigheterna kan bidra i den finansiella samordningen inom ramen för samordningsförbund.

2.1.3 Åtgärder utifrån ISF:s rapport 2019:1

Under 2021 har Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan fortsatt dialogen om de iakttagelser och rekommendationer som ISF lämnade i rapporten *"Samordningsförbundens organisering och verksamhet"* 2019. Den viljeförklaring som beskrivits ovan är ett led i att möta upp ISF:s rekommendationer och bidra till att stärka myndigheternas långsiktiga arbete kopplat till de gemensamma uppdragen i regleringsbrevet. Myndigheterna anser att samverkan genom samordningsförbund är fortsatt viktigt för att kunna ge stöd till individer som behöver samordnade rehabiliteringsinsatser för att nå målet arbete eller studier.

2.1.4 Ungdomar som varken arbetar eller studerar

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) fick tillsammans och i samråd med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och ett antal övriga myndigheter och aktörer ett uppdrag att analysera och utveckla ett nationellt samordnat stöd till ungdomar som varken arbetar eller studerar (UVAS).¹² Uppdraget slutrapporterades¹³ i maj 2021. I rapporten föreslås att Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan fortsätter arbeta för att samordningsförbunden finansierar insatser för unga långtidssjukskrivna, unga med funktionsnedsättning och unga med aktivitetsersättning och att förbunden särskilt prioriterar insatser för UVAS. Myndigheterna bedömer att UVAS med ett behov av samordnade rehabiliteringsinsatser möts och inkluderas av de åtgärder som redan pågår för prioriterade målgrupper i övrigt. Någon särskild riktad insats bedöms därför inte vara aktuell.

2.1.5 Fördelningen av statliga medel till samordningsförbunden

Under de senaste fem åren har Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan i samråd med Sveriges kommuner och regioner haft återkommande dialoger om frågor som rör fördelning av medel till samordningsförbunden. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har tillsammans med Sveriges kommuner och regioner träffats ett antal gånger under året i en arbetsgrupp. Tillsammans har arbetsgruppen hanterat strategiska frågor från medlemsparterna och samordningsförbunden som rör den ekonomiska fördelningen,¹⁴ samt även utvecklat kommunikationen rörande den statliga fördelningsmodellen i syfte att förbättra förståelsen och legitimiteten för modellen.

¹² Regeringen gav i uppdrag till Arbetsförmedlingen, Delegationen mot segregation, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Socialstyrelsen och Statens Institutionsstyrelse att utveckla ett nationellt samordnat stöd till ungdomar som varken arbetar eller studerar. En skriftlig redovisning av uppdraget ska lämnas till regeringen senast den 14 maj 2021.

¹³ Nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar (Slutrapport publicerad i maj 2021).

¹⁴ www.finsam.se, Statens fördelningsmodell - Finsam [Statens fördelningsmodell - Finsam](#)

2.2 Aktiviteter genom Nationella rådet

Nationella rådet ger stöd till samordningsförbunden och bidrar till utveckling och kunskap men har ingen styrande roll. Syftet med Nationella rådets stöd och aktiviteter är att bidra till att utveckla och förbättra medlemsparternas och samordningsförbundens förutsättningar att bedriva samverkan genom samordningsförbund, samt att i enlighet med Regeringens intentioner, ge samverkan den legitimitet och förankring som är nödvändig.

Under året har Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan medverkat till ett antal gemensamma aktiviteter genom Nationella rådet för att bidra inom ramen för regleringsbrevsuppdraget. De aktiviteter som genomförts genom Nationella rådet under 2021 är ett samarbete mellan alla parter på nationell nivå. Myndigheterna bedömer att dessa aktiviteter är en viktig del i samverkansarbetet för att prioritera regeringens målgrupper och för att bidra till att alla parter i samverkan ska ta ansvar för samordningsförbundens insatser.

De flesta av Nationella rådets planerade aktiviteter har kunnat genomföras trots covid-19 pandemin då en omställning gjorts till digitala forum. En positiv effekt av omställningen är att fler fått förutsättningar att på lika villkor delta och arbeta utan att resa vilket bidrar till ett mer hållbart arbetssätt.

Nedan följer exempel på aktiviteter och frågor som varit aktuella under 2021 genom Nationella rådet och som bedömts haft betydelse för samverkan genom samordningsförbund och myndigheternas uppdrag.

2.2.1 Slutförda aktiviteter

Digitalt kunskapsstöd

Ett digitalt kunskapsstöd som ersätter handboken för finansiell samordning har tagits fram och publicerats på Nationella rådets hemsida. Stödet är framtaget tillsammans med samtliga fyra parter.

Digital utbildning

En digital utbildning kring styrelseledamotens roll har tagits fram och är publicerad på Nationella rådets hemsida.¹⁵

Styrelsemedlemmars möjligheter att delta på distans

Den hemställda Nationella rådet gjorde 2019 om styrelsemedlemmars möjligheter att delta vid styrelsemöten på distans har lett fram till ett beslut om lagändring.¹⁶ Beslutet innebär en ändring av lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser så att den bättre överensstämmer med bestämmelserna i kommunallagen, vad gäller deltagande i styrelsesammanträden på distans och träder i kraft den 16 mars 2022. Beslutet ger samordningsförbunden bättre förutsättningar att kunna arbeta effektivt och hållbart genom digitala styrelsesammanträden.

¹⁵ www.finsam.se

¹⁶ Regeringens proposition 2021/22:67

Samordningsförbundens behov av uppföljning

En kartläggning av samordningsförbundens lokala behov av uppföljning har genomförts. Resultatet har omhändertagits av Försäkringskassans projekt Uppföljning Finsam. Projektet ansvarar för framtagandet av ett nytt uppföljningssystem för samordningsförbunden som ska ersätta SUS.

Nätverk för förbundschefer

Nationella rådets arbetsgrupp har medverkat med information och dialog vid nätverksträffar för förbundschefer, forum för att diskutera gemensamma frågeställningar aktuella för förbunden.

Kommunikationsstrategi

En kommunikationsstrategi för ökad tydlighet och enhetlighet kring det nationella arbetet inom den finansiella samordningen har tagits fram. Detta har gjorts i samråd med Nationella rådets referensgrupp för kommunikation.

2.2.2 Pågående aktiviteter

Temaseminarier

För att stärka förbundschefer i aktuella frågor har digitala temaseminarier genomförts. Exempel på teman som varit aktuella under året har varit psykisk ohälsa, Arbetsförmedlingens reformering, kunskapsstödet och det nya uppföljningssystemet. Temaseminierna har under pandemin ersatt de årliga förbundschefersträffarna. Responsen och deltagandet har varit gott och temaseminierna planeras fortsätta under 2022.

Referensgrupp för kommunikation

Nationella rådets referensgrupp för kommunikation är ett nätverk som består av 25 samordningsförbund där målet är att göra finansiell samordning mer känt internt hos parterna och bland intressenter förbunden arbetar med. En kommunikationsinsats planeras som syftar till att höja kunskapsnivån om finansiell samordning och öka parternas engagemang i arbetet med samordningsförbund.

Stöd i upphandlingsfrågor

Utifrån ISF rekommendationer i Rapport 2019:1 pågår en utredning att se över vilka möjligheter som kan finnas för samordningsförbunden att få stöd i frågor rörande upphandling av utvärderingstjänster.

Digital utbildning

En översyn pågår kring vilka möjligheter som finns för att långsiktigt ställa om till digitala grund- och fördjupningsutbildningar för förbundschefer och styrelseledamöter.

Förbundens uppdrag

Nationella rådet arbetar kontinuerligt för att ge samordningsförbunden stöd i att arbeta utifrån intentionen med lagstiftningen. Under året har Nationella rådet utrett ett antal frågor för att tydliggöra samordningsförbundens uppdrag. Det har bland annat berört vilket geografiskt område samordningsförbunden kan verka i, vad de kan finansiera, det samlade ansvarsområdet, vilka som är samverkande parter, samt att insatser ska vara individnära. Nationella rådet ser att det är viktigt att

samordningsförbunden och parterna arbetar med rätt uppgifter utifrån intentionen med lagstiftningen. Ett långsiktigt arbete i att stödja samordningsförbunden med detta pågår.

Stöd för kunskap och kompetensutveckling

Ett operativt stöd för samordningsförbunden i form av en nationell stödperson har funnits tillgänglig under året. Förbunden har därigenom fått ett konsultativt stöd i aktuella operativa frågor. Ett antal digitala introduktionsutbildningar har också genomförts.

Nationellt stöd, SUS

Som ett långsiktigt led i att öka kvalitén och antalet registrerade insatser i SUS har det under året funnits en nationell resurs med uppdrag att stödja medlemsparterna och samordningsförbunden. Stödet har bland annat bestått i utbildningar och support i SUS relaterade frågor.

Målgruppsanalys

En förstudie inför en eventuell målgruppsanalys har genomförts. Syftet med målgruppsanalysen är att uppskatta storlek på och beskriva sammansättningen av målgruppen för finansiell samordning. Beslut om ett eventuellt nästa steg fattas av Nationella rådet under 2022.

2.3 Åtgärder inom Arbetsförmedlingen

Samverkan med Försäkringskassan, kommuner och regioner är viktigt för Arbetsförmedlingen i syfte att stödja individer på väg mot arbete eller studier. Myndigheten har också i uppdrag att på lokal nivå arbeta för att individer i målgrupperna identifieras och får stöd i samordnade rehabiliteringsinsatser finansierade av samordningsförbund.

Det har uppfattats att det funnits begränsningar i myndighetens möjligheter att delta med personal i insatser i den utsträckning som avses i den gemensamma viljeförklaringen. Myndigheten har därför under året medverkat i interna och externa dialoger där frågor lyfts om hur Arbetsförmedlingens fortsatta medverkan i samverkan genom samordningsförbund kommer att se ut i den reformerade myndigheten. I dialogerna har det tydliggjorts att samverkan är och kommer fortsatt vara ett prioriterat uppdrag för myndigheten nationellt, regionalt och lokalt. Samverkan med Försäkringskassan, kommuner och regioner är viktigt för Arbetsförmedlingen i syfte att stödja individer på väg mot arbete eller studier.

Utveckling av samverkansstrukturer

Arbetsförmedlingen har under året påbörjat ett arbete med att se över förutsättningar för att skapa mer enhetliga processer kring samverkan. Detta genom att tydliggöra och ta fram generella arbetssätt och förutsättningar för myndighetens samverkan med andra aktörer. I dessa arbeten tas det hänsyn till samverkan genom samordningsförbund.

Utvecklingen av Arbetsförmedlingens medlemsroll

Under 2021 har dialoger förts i samband med regionala samverkansträffar tillsammans med Försäkringskassan i syfte att stärka myndigheternas samverkan genom samordningsförbund.

Arbetsförmedlingen har även via interna dialoger fortsatt arbetet med att stärka rollen som aktiv medlem i samordningsförbund och öka förutsättningarna för ett samlat synsätt och ett enhetligt agerande.

I Arbetsförmedlingens åtgärdsplan som togs fram utifrån ISF:s rapport 2019:1 beskrivs att den interna kommunikationen ska tydliggöra att samverkan genom samordningsförbund ska utgå från lokala behov och att de prioriterade målgrupperna är viktiga att lyfta fram i den lokala behovsanalysen. Åtgärderna i åtgärdsplanen är långsiktiga och kommer att fortgå efter det att åtgärdsplanen avslutades 2021.

Nätverk med regionala kontaktpersoner

Det finns ett internt nationellt nätverk med regionala kontaktpersoner för arbetet med samverkan genom samordningsförbund. Syftet med nätverket är att delge information, fånga upp frågor och möjliggöra intern samsyn i strategiska frågor.

Arbetsökande aktuella för insatser via samordningsförbund

Ett arbete pågår med att ta fram riktlinjer för Arbetsförmedlingens målgrupp för insatser genom Samordningsförbund.

Stärka representanter i medlemssamråden

Under året har många interna frågor lyfts om vad som förväntas av medlemssamråden och ett behov av utbildningsinsatser inom området har identifierats. För att stärka Arbetsförmedlingens representanter i medlemssamråden påbörjades under året ett arbete med att ta fram en intern utbildningsinsats och ett digitalt kunskapspass planeras att genomföras 2022.

Samarbete mellan Arbetsförmedlingen, Kriminalvården och samordningsförbunden

Utifrån sitt uppdrag finansierar samordningsförbunden ett antal insatser som kan möta behov hos Kriminalvårdens och Arbetsförmedlingens gemensamma (KRIM). Arbetsförmedlingen har tillsammans med Kriminalvården, SKR och representanter från samordningsförbund genomfört en workshop med fokus på om och i så fall hur samordningsförbunden kan förstärka samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och KRIM.¹⁷ Frågan kommer att analyseras vidare inom ramen för myndigheternas regleringsbrevsuppdrag om att utveckla samverkan vilket redovisas 15 september 2023.

2.4 Åtgärder inom Försäkringskassan

I de riktlinjer Försäkringskassan har sedan 2013 för hur samverkan genom samordningsförbund ska bedrivas, framgår det att Försäkringskassan ska beakta om

¹⁷ Af-2021/00142496, Samarbete mellan Arbetsförmedlingen och Kriminalvården i ny kontext.

det i myndighetens regleringsbrev finns uppdrag att genom samordningsförbunden verka för insatser till specifika målgrupper. Riktlinjerna uttrycker också krav på enhetlighet i Försäkringskassans deltagande i samordningsförbund och beskriver hur myndigheten praktiskt ska bidra i samverkansarbetet.

Försäkringskassan har under 2021 fortsatt det långsiktiga arbetet med att stärka rollen som aktiv medlem i samordningsförbund och öka förutsättningarna för ett samlat synsätt och enhetligt agerande. Utöver implementering av Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans gemensamma viljeförklaring i olika forum, har det under 2021 varit centralt att slutföra och sprida resultatet av de åtgärder som initierats av Försäkringskassans åtgärdsplan. Åtgärdsplanen var framtagen med anledning av rekommendationerna i ISF Rapport 2019:1. Flera av åtgärderna i åtgärdsplanen är långsiktiga och kommer att fortgå även efter det att åtgärdsplanen avslutades 2021. Nedan följer ett antal aktiviteter kopplat till uppdraget.

Uppföljning av riktlinjer

Försäkringskassans riktlinjer för samverkan genom samordningsförbund följs årligen upp. Myndigheten kan se en positiv utveckling av efterlevnaden av riktlinjerna då de efterlevs i större utsträckning under 2021 jämfört med 2020. De brister som har uppmärksamats rör sig om mindre delar i överenskommelser som sedan åtgärdats. Bristerna kommer fortsatt att följas upp i utvecklingsarbetet som rör Försäkringskassan som medlem i samordningsförbund.

Rutin för uppföljning av påtalade brister i revisionen

Försäkringskassan tog 2018 fram en rutin¹⁸ för att beskriva hur myndigheten ska verka för att uppmärksamma samordningsförbundens styrelser på brister som påtalats av revisionen och begära att dessa åtgärdas. Sen Försäkringskassan regelbundet börjat följa upp alla revisionsberättelser enligt rutinen märks en positiv utveckling. Försäkringskassan kan konstatera att de påtalade bristerna diskuteras på styrelsemöten och att samordningsförbunden aktivt arbetar med att åtgärda dem.

Uppdrag förbättra stödet till unga som får avslag på ansökan om aktivitetsersättning
Försäkringskassan fick 2019 i uppdrag av regeringen att förbättra stödet till unga som får avslag på ansökan om aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga.¹⁹ Uppdraget slutrapporterades i april 2021 och Försäkringskassan ser där att insatser finansierade av samordningsförbunden är viktiga för att målgruppen ska få det stöd de behöver. Samordningsförbunden är också en viktig samverkansplattform för dialog om målgruppen samt för att fortsätta utveckla samarbetsformer för samverkan med de lokala aktörerna, men ser inte att det finns behov av att finansiera insatser som enbart riktar sig till målgruppen. Möjligheterna för att dessa individer ska få stöd genom samordningsförbunden är större om insatser utgår från individens behov och inte som en särskild grupp.

¹⁸ Försäkringskassan Dnr: 017851–2018.

¹⁹ Rapport – Uppdrag att förbättra stödet till unga som får avslag på ansökan om aktivitetsersättning FK 2020/000180.

2.4.1 Åtgärdsplan utifrån ISF:s rekommendationer

Utifrån ISF:s rekommendationer tog Försäkringskassan 2019 fram en åtgärdsplan för att möta upp de behov av förändring som identifierats. Åtgärderna i planen är långsiktiga och vissa kommer att fortsätta även efter det att åtgärdsplanen avslutats 2021. Nedan beskrivs ett antal av de åtgärder som avslutats och som fortsatt kommer att pågå.

Regionala finsamdaggar

Under 2021 har flera digitala regionala finsamdaggar för medarbetare som har uppdrag kopplat till samordningsförbund genomförts. Fokus under finsamdagarna har varit spridning av resultatet av de åtgärder som initierats genom åtgärdsplanen. Det har bland annat skett genom dialog om Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans gemensamma viljeförklaring. Under finsamdagarna har dialoger förts om samordningsförbundens uppdrag utifrån att samverka genom samordningsförbund är en naturlig del av myndighetens ordinarie arbete i syfte att ge individen stöd på väg mot arbete och studier. Tillfälle har getts till erfarenhetsutbyte, dialoger om de prioriterade målgrupperna och diskussion om insatser finansierade av samordningsförbund och dess resultat. Finsamdagarna är en del i ett långsiktigt arbete i att öka kunskapen om Försäkringskassans uppdrag i samordningsförbund.

Dialog om åtgärdsplanen

En kontinuerlig dialog har förts med chefer och medarbetare i olika forum om de åtgärder som initierats genom åtgärdsplanen. Detta har bidragit till att öka kunskapen om och förståelsen för Försäkringskassans uppdrag inom ramen för samordningsförbund. Dialogerna är en del i ett långsiktigt arbete med att identifiera, prioritera och planera aktiviteter som ska resultera i att fler individer får ta del av insatser via samordningsförbund.

Viljeförklaring

Den viljeförklaring för samverka genom samordningsförbund som Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har beslutat om under året är en del i ett långsiktigt stärka myndigheternas gemensamma arbete och verka för en större enhetlighet, se kapitel 3.1.1.

Öka kunskapen om samordningsförbund

Ett stödmaterial riktat till försäkringsutredare har tagits fram. Syftet med materialet är att öka kunskapen om, och på ett lättillgängligt sätt, ge en översiktlig information om samverka genom samordningsförbund.

Personal i insats

För att Försäkringskassan ska kunna ta ett större ansvar och bidra med personal i insatser som samordningsförbunden finansierar, har ett fortsatt arbete påbörjats kring ett förtydligande om när medarbetare från Försäkringskassan kan medverka i en insats.

Digitalt kunskapsstöd

I samband med att det av Nationella rådets framtagna kunskapsstöd lanserades, genomfördes ett digitalt spridningsseminarium riktat till alla samverkansansvariga.

Särskild information riktad till chefer har spridits för att nå ut till de som har uppdrag i samordningsförbund. Genom kunskapsstödet kommer medarbetarna få ett samlat kvalitetssäkrat stöd och vägledning för arbetet i och med samordningsförbund. Kunskapsstödet kommer att bidra till samverkan genom samordningsförbund blir en naturlig del av arbetet.

Eskalering av behov av insats

Rutiner för hur man kan eskalera behov av nya eller förändrade insatser i samordningsförbund har tagits fram.

Förteckning över insatser

En förteckning över lokala insatser finansierade av samordningsförbund har tagits fram som ett komplement till Insatskatalogen.²⁰ Förteckningen kommer att underlätta och bidra till att fler individer inom målgrupperna får ta del av relevanta individinsatser.

Uppdatering av styrande dokument

Skrivningar i vägledningar och stöd för samverkan har vid uppdateringar förstärkts om samverkan genom samordningsförbund.

Kompetensutveckling

Kompetensförstärkning har skett för de som ansvarar för grundutbildningarna för nyanställda. Syftet har varit att säkerställa att nyanställda får en gemensam kunskapsbas om de möjligheter som insatser genom samordningsförbund ger för individers återgång i arbete eller utbildning.

Uppföljning Finsam

Ett arbete pågår med att ta fram ett nytt uppföljningssystem *Uppföljning Finsam*, för samordningsförbundens verksamhet. Uppföljningssystemet utvecklas agilt, med stöd av en referensgrupp bestående av representanter från parterna och kommer att tillgodose de krav på återrapportering som finns. *Uppföljning Finsam* kommer att ersätta SUS helt från januari 2023.

3 Redovisning av data registrerad i SUS

All uppföljning av de insatser som finansieras genom samordningsförbund sker genom det myndighetsgemensamma uppföljningssystemet SUS. Systemet är riksomfattande och används för såväl lokal som nationell uppföljning och resultatredovisning. Uppgifterna i SUS är en ögonblicksbild av de insatser som finansieras genom samordningsförbund. Redovisning i detta avsnitt bygger på uppgifter hämtade från SUS under februari 2022 och avser helåret 2021. Det kan finnas kvalitetsbrister i data från SUS som exempelvis kan bero på under- och efterregistreringar.

För att kunna följa hur många insatser för de prioriterade målgrupperna som finansierats genom samordningsförbund har Försäkringskassan sedan 2016 årligen bett samordningsförbunden särskilja registreringen i SUS för dessa insatser.

²⁰ www.insatskatalogen.se

I avsnittets första del redovisas antalet individer i respektive behovsgrupp och därefter antal insatser som finansierats för målgrupperna.

3.1 Totala antalet individer som påbörjat en insats har minskat

Försäkringskassan har i uppdrag att årligen redovisa målgrupper och resultat av alla de insatser som finansieras av samordningsförbund. I denna helårsredovisning för 2021, framgår att det totala antalet individer som deltog i samordningsförbundens individinriktade insatser, och var registrerade i SUS, under 2021 var 24 102. Av dessa 24 102 individer var 17 501 registrerade med personuppgifter, varav 54 procent var kvinnor och 46 procent män. Antalet individer registrerade med personuppgifter är i stort sett oförändrad jämfört med 2020.²¹ Det finns också volyminsatser²² där parterna på lokal nivå bedömt att det inte är relevant att registrera personuppgifter och i dessa insatser framgår endast uppgift om antal deltagare och kön.

3.1.1 Unga med aktivitetsersättning

Under 2021 har totalt 1 485 individer med aktivitetsersättning tagit del av någon förbundsfinansierad insats, det motsvarar fyra procent av samtliga individer som hade aktivitetsersättning under 2021. Jämfört med 2020 har antalet deltagare med aktivitetsersättning minskat med cirka 7 procent. Av alla registrerade individer med personuppgifter i insatserna var det åtta procent som hade aktivitetsersättning. Av dessa har 49 procent (732 individer) startat en insats någon gång under året, övriga har påbörjat sin insats tidigare men är fortfarande aktuella i en insats under 2021. Antal nyregistrerade individer med aktivitetsersättning är något lägre i jämförelse med 2020, se tabell 1.

3.1.2 Sjukskrivna individer

När det gäller gruppen sjukskrivna med sjukpenning har 3 748 individer deltagit i någon förbundsfinansierad insats, det motsvarar 0,7 procent av samtliga som hade sjukpenning under 2021. Jämfört med 2020 har antalet deltagare med sjukpenning ökat med cirka 10 procent.

Av alla registrerade individer med personuppgifter i insatserna var det 19 procent som hade sjukpenning.²³ Av dessa har 57 procent (2 130 individer) startat sin insats någon gång under 2021, övriga har påbörjat sin insats tidigare men är fortfarande aktuella i en insats under 2021. Antal nyregistrerade individer med sjukpenning är högre jämfört med 2020, se tabell 1.

3.1.3 Unga med funktionsnedsättning

För gruppen unga med funktionsnedsättning som inte har aktivitetsersättning finns inga resultat på individnivå. Det beror på att det i SUS enbart går att registrera vilken offentlig försörjning en individ har och inte vilken målgrupp den ingår i. Gruppen unga med funktionsnedsättning kan ha olika typer av ersättningar, exempelvis

²¹ Deltagare med skyddad identitet eller som inte lämnat samtycke registreras anonymt och räknas därmed bara i det totala antalet.

²² Det kan röra sig om exempelvis konsultativa eller kartläggande insatser där det inte har bedömts relevant att fråga deltagaren om personuppgifter.

²³ Med sjukpenning avses här personer som har sjuk- eller rehabiliteringspenning.

aktivitetsstöd, A-kassa, sjukpenning, försörjningsstöd eller helt saknar ersättning. Det går däremot att manuellt särskilja de insatser som prioriterar behovsgruppen, se kapitel 4.2.3.

Tabell 1: Totalt antal pågående deltagare och totalt antal nyregistrerade deltagare²⁴

Antal År	Alla pågående deltagare under året						Deltagare som är nyregistrerade under året					
	Sjukpenning			Aktivitetsersättning			Sjukpenning			Aktivitetsersättning		
	Kvinna	Man	Total	Kvinna	Man	Total	Kvinna	Man	Total	Kvinna	Man	Total
2016	1 984	797	2 781	940	793	1 733	1 354	557	1 911	544	467	1 021
2017	2 477	977	3 454	988	830	1 818	1 753	647	2 400	566	512	1 078
2018	2 987	1 168	4 146	1 055	951	2 006	2 069	807	2 876	541	498	1 039
2019	2 915	1 216	4 131	966	895	1 861	1 687	732	2 419	491	403	894
2020	2 372	1 038	3 410	851	738	1 589	1 272	587	1 859	385	337	722
2021	2 582	1 166	3 748	773	712	1 485	1 474	656	2 130	372	360	732

Tabell 2: Andel pågående deltagare och andel nyregistrerade deltagare²⁵

Antal År	Alla pågående deltagare under året						Deltagare som är nyregistrerade under året					
	Sjukpenning			Aktivitetsersättning			Sjukpenning			Aktivitetsersättning		
	Kvinna	Man	Total	Kvinna	Man	Total	Kvinna	Man	Total	Kvinna	Man	Total
2016	71%	29%	100%	54%	46%	100%	71%	29%	100%	54%	46%	100%
2017	72%	28%	100%	54%	46%	100%	73%	27%	100%	53%	47%	100%
2018	72%	28%	100%	53%	47%	100%	72%	28%	100%	52%	48%	100%
2019	71%	29%	100%	52%	48%	100%	70%	30%	100%	55%	45%	100%
2020	70%	30%	100%	54%	46%	100%	68%	32%	100%	53%	47%	100%
2021	69%	31%	100%	52%	48%	100%	69%	31%	100%	51%	49%	100%

Sammanfattande iakttagelser

Under 2021 har 1 485 individer med aktivitetsersättning och 3 748 individer med sjukpenning tagit del av en förbundsfinansierad insats. Jämfört med 2020 är det fler nya individer med sjukpenning som har påbörjat en insats under 2021. För nya individer med aktivitetsersättning är ökningen marginell jämfört med 2020.

De senaste årens succesiva minskning av antalet nyinskrivna deltagare i förbundsfinansierade insatser har bromsats upp vilket gäller både för deltagare med aktivitetsersättning och sjukpenning. Detta gäller även för deltagare med sjukpenning i pågående insats, där ökningen är större för kvinnor än för män. Däremot för deltagare med aktivitetsersättning i pågående insats fortsätter den succesiva minskningen sedan 2019 detta gäller för både män och kvinnor. För gruppen unga med funktionsnedsättning som inte har aktivitetsersättning går det inte att följa antalet individer i insatser då det inte finns någon enhetlig ersättningsform för gruppen.

²⁴ Uppgifter för 2021 avseende alla pågående deltagare är hämtade ur SUS januari 2022. Föregående års uppgifter är hämtade från Insatser finansierade genom samordningsförbund återrapportering enligt regleringsbrevet för 2020. Uppgifter för nyregistrerade deltagare 2016–2019 är hämtade ur SUS mars 2020. Uppgifter uppdelat på män respektive kvinnor för åren 2016–2018 har inte redovisats i tidigare återrapporter varför uttag för dessa år har gjorts i mars 2020.

²⁵ Uppgifter för 2021 hämtade ur SUS januari 2022. Föregående års uppgifter är hämtade från Insatser finansierade genom samordningsförbund återrapportering enligt regleringsbrevet för 20. Uppgifter för nyregistrerade deltagare 2016–2019 är hämtade ur SUS mars 2020. Uppgifter uppdelat på män respektive kvinnor för åren 2016–2018 har inte redovisats i tidigare återrapporter varför uttag för dessa år har gjorts i mars 2020.

3.2 Totalt antal finansierade insatser under 2021

I Försäkringskassans helårsredovisning om insatser som samordningsförbunden finansierar framgår att det totala antalet insatser som finansierats under 2021 uppgår till 1 023. Antalet registrerade insatser är färre jämfört med 2020 då det var 1 087 insatser. Av insatserna var 54 procent individriktade och 46 procent strukturövergripande vilket innebär att individriktade insatser minskat och de strukturinriktade ökat något jämfört med 2020.

Under 2021 har det totala antalet insatser oavsett målgrupp minskat jämfört med 2020. Många insatser hade redan startat när pandemin började. Dessa insatser har till viss del avslutats och uppstart av nya insatser under 2021 har inte skett i motsvarande omfattning som innan pandemin.

Strukturövergripande insatser riktas till medarbetare hos parterna och syftar till att öka kunskapen om olika gruppers behov av rehabilitering, samt förbättra samverkan mellan de aktörer som är involverade i individens rehabiliteringsprocess. De flesta strukturövergripande insatserna har haft inriktningen dialog och kommunikation. De flesta individriktade insatserna har haft inriktningen rehabilitering mot arbete/utbildning, arbetsförberedande insatser och individkartläggning. Se mer information om insatserna i bilaga 1.

Av de insatser samordningsförbunden finansierade 2021 var 32 procent speciellt riktade till de prioriterade målgrupperna vilket är en minskning med ca 6 procentenheter från 2020. Samordningsförbunden har under 2021 finansierat 328 insatser för de prioriterade målgrupperna, vilket är en minskning med 89 insatser jämfört med 2020.

3.2.1 Insatser för unga med aktivitetsersättning

Under 2021 var det 33 samordningsförbund som totalt finansierade 117 insatser som särskilt prioriterade unga med aktivitetsersättning. Det är en minskning med 30 insatser jämfört med 2020. Jämfört med 2020 var det också några färre förbund som hade insatser som särskilt prioriterat en insats för unga med aktivitetsersättning. Av insatserna för målgruppen är det 95 procent som var individriktade och 5 procent var strukturövergripande. Den vanligaste individriktade insatsen var rehabilitering mot arbete/utbildning som utgör 69 procent.

3.2.2 Insatser för sjukskrivna

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan redovisar antalet insatser för långtidssjukskrivna, men som tidigare nämnts finns ingen vedertagen definition av långtidssjukskriven. Det är medlemsparterna på lokal nivå som gör analyser där man gemensamt kartlägger och identifierar behov och vilka grupper som ska prioriteras i området där samordningsförbunden är verksamt. Parterna lokalt i samordningsförbunden har bestämt vilka insatser som i SUS registrerats som insatser för långtidssjukskrivna.

Under 2021 var det 29 samordningsförbund som finansierade 124 insatser som särskilt prioriterade långtidssjukskrivna. Det är en minskning med 28 insatser jämfört

med 2020. Jämfört med 2020 var det en minskning i antalet förbund och i antal insatser. Av insatserna var det 88 procent som var individinriktade och tolv procent som var strukturövergripande. Den vanligaste individinriktade insatsen var rehabilitering mot arbete/utbildning som utgjorde 61 procent.

3.2.3 Insatser för unga med funktionsnedsättning

2021 finansierade 23 samordningsförbund totalt 87 insatser som prioriterade unga med funktionsnedsättning (utan aktivitetsersättning). Det var en minskning jämfört med 2020 då 26 samordningsförbund finansierade 118 insatser.

Av insatserna var det 93 procent som var individinriktade och sju procent var strukturövergripande. Den vanligaste individinriktade insatsen var rehabilitering mot arbete/utbildning som utgjorde 63 procent.

3.2.4 Antal insatser över tid

Antalet insatser för unga med aktivitetsersättning och långtidssjukskrivna har ökat jämfört med 2016 som var det första året myndigheterna hade i uppdrag att arbeta för att samordningsförbunden skulle prioritera att finansiera insatser för målgrupperna. De två sista åren 2020 och 2021 har en minskning skett.

Under 2021 har samordningsförbunden finansierat 40 fler insatser för unga med aktivitetsersättning jämfört med 2016 då myndigheterna fick uppdraget första gången. För långtidssjukskrivna har antalet insatser ökat med 68 insatser jämfört med 2016.

Myndigheterna har sedan 2017 haft i uppdrag att även arbeta för att samordningsförbunden prioriterar att finansiera målgruppen unga med funktionsnedsättning. Under 2017 finansierade samordningsförbunden 85 insatser som särskilt prioriterade unga med funktionsnedsättning. Jämfört med 2017 har en marginell ökning av antalet insatser för målgruppen skett under året.

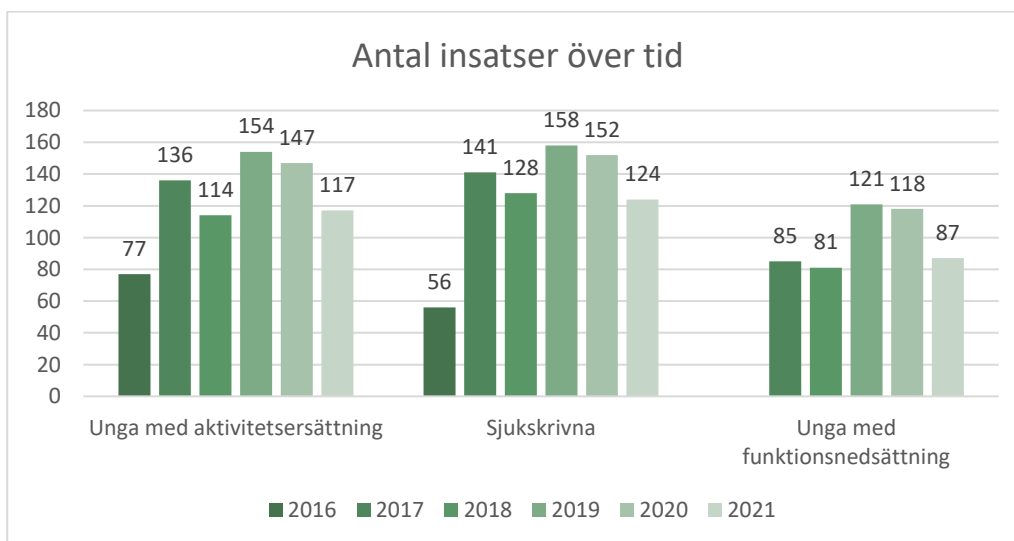

Diagram 1. Antal insatser över tid för prioriterade målgrupperna

Sammanfattande iakttagelser

Samordningsförbunden har under 2021 finansierat 328 insatser för de prioriterade målgrupperna vilket var 32 procent av alla insatser som samordningsförbunden totalt finansierade 2021. Under året finansierades 117 insatser som särskilt prioriterade unga med aktivitetsersättning, 124 insatser som särskilt prioriterade långtidssjukskrivna och 87 insatser som särskilt prioriterade unga med funktionsnedsättning. För samtliga målgrupper var de flesta insatserna individinriktade och den vanligaste insatsen var rehabilitering mot arbete/utbildning.

Antalet insatser för samtliga målgrupper har ökat sedan myndigheterna fick uppdraget att arbeta för att samordningsförbunden ska prioritera att finansiera insatser för målgrupperna i syfte att stärka kvinnors och mäns förmåga till förvärvsarbete. Däremot har en minskning av antalet insatser oavsett målgrupp skett under 2020 och 2021.

Eftersom Samordningsförbunden arbetar utifrån lokala behovsanalyser betyder det att myndigheternas prioriterade målgrupper, förutom att få ta del av riktade insatser för målgrupperna, även kan ta del av insatser som riktar sig till deltagare med liknande behov.

4 Beskrivning av individerna som deltog i insats 2021

Försäkringskassan har samkört uppgifter från SUS med uppgifter från sjukförsäkringsdatabasen MiDAS.²⁶ Uttaget har omfattat deltagare med aktivitetsersättning och deltagare med sjukpenning som var registrerade med personuppgifter i SUS och som startade en insats under 2021. Syftet har varit att på aggregerad nivå få information om deltagarnas ålder, tid med ersättning och diagnos.

Data i MiDAS bygger på faktiska utbetalningar från Försäkringskassan och siffrorna i SUS bygger på manuella registreringar varför en viss differens i siffrorna kan förekomma.

4.1 Inga större skillnader mellan kvinnor och män med aktivitetsersättning

Under 2021 var det totalt 34 723 individer som hade aktivitetsersättning. Av dessa var cirka 51 procent kvinnor och cirka 49 procent män. Antalet unika individer med aktivitetsersättning har minskat med 8,9 procent sedan 2020. Av de totalt 34 723 unika individer som hade aktivitetsersättning fick 1 485 individer, cirka 4 procent, ta del av en insats finansierad genom samordningsförbund.

I SUS fanns vid samkörningstillfället 732 unika individer med aktivitetsersättning som startat någon insats genom samordningsförbund under 2021. I MiDAS återfinns 684 av dessa individer.

²⁶ SUS databas/MiDAS (Mikrodatabas för analys av sjukförsäkringen), Försäkringskassans beräkning, januari 2022

Av de 684 individer som återfinns i MiDAS med aktivitetsersättning är 52 procent kvinnor och 48 procent män. För både kvinnor och män gäller att de flesta, 56 procent är mellan 25–29 år när de startar en insats. I den yngre åldersgruppen 18–19 år är det knappt fyra procent som påbörjar en insats.

Kvinnor har haft aktivitetsersättning i genomsnitt i 3,6 år när de påbörjade en insats, medan männen har haft aktivitetsersättning i 3,4 år.

Av gruppen som påbörjat en insats under 2021 hade 88 procent diagnoser inom området psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar (84 procent 2020).²⁷ Av de övriga 12 procenten är det ingen särskild diagnosgrupp som sticker ut utan de är jämnt fördelade på ett antal övriga diagnosgrupper.²⁸

4.2 Sjukskrivna kvinnor och män

2021 var totalt 555 599 unika individer sjukskrivna och fick sjukpenning utbetald. Av dessa var ca 63 procent kvinnor och ca 37 procent män. Antal unika individer som var sjukskrivna och fick sjukpenning utbetald har minskat med ca 12 procent sedan 2020. En trolig anledning till förändringen är ökningen av antalet sjukskrivna under covid-19-pandemin 2020.

Av de totalt 555 599 unika individer som hade sjukpenning tog 3 748 individer, cirka 0,7 procent, del av en insats finansierad genom samordningsförbund. I SUS fanns vid samkörningstillfället 2 130 individer med sjukpenning som startat någon insats under 2021. I MiDAS återfanns 2 086 individer. Av dessa individer var 69 procent kvinnor och 31 procent män. Det är samma könsfördelning som under 2020.

I genomsnitt har en individ varit sjukskriven i 1 170 dagar när hen påbörjar en insats. Detta är en succesiv ökning sen 2019 för både män och kvinnor. Jämfört med 2020 har antalet dagar individen haft sjukpenning innan hen påbörjar en insats ökat med 9 procent. Kvinnor har varit sjukskrivna något längre innan en insats påbörjas, snittet för kvinnor är 1 192 dagar och för män 1 122 dagar. Män i åldern 60 år och uppåt har varit sjukskrivna längst, i genomsnitt 1 502 dagar innan insatsen påbörjas.

Av de som påbörjat en insats hade 78 procent (72 procent 2020) diagnoser inom området psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar.²⁹ Den näst största diagnosgruppen, sju procent (nio procent 2020), som påbörjade en insats hade sjukdomar i muskuloskeletala systemet och bindväven.³⁰

27 Enligt sjukdomsklassifikationen ICD-10-SE, diagnoskoder F00-F99

28 Cirkulationsorganens sjukdomar, Medfödda missbildningar, deformiteter och kromosomavvikelser, Sjukdomar i muskuloskeletala systemet och bindväven, Sjukdomar i nervsystemet, Skador, förgiftningar och vissa andra följder av yttre orsaker, Symtom, sjukdomstecken och onormala kliniska fynd och laboratoriefynd som ej klassificeras annorstädes.

29 Enligt sjukdomsklassifikationen ICD-10-SE, diagnoskoder F00-F99

30 Enligt sjukdomsklassifikationen ICD-10-SE, diagnoskoder M00-M99

5 Avslutande diskussion

Under året har den pågående covid-19-pandemin haft en inverkan på samhället i stort och därmed också påverkat samordningsförbunden och myndigheternas arbete med målgrupperna. Erfarenheterna från pandemins första år 2020, med vikande antal deltagare och snabba förändringar av de planerade insatserna, kan ha gjort att samordningsförbunden under året anpassat sin verksamhet för att fortsatt kunna möta behoven av samordnad rehabilitering. Exempelvis genom att erbjuda fler digitala lösningar.

Samverkan genom samordningsförbund har senaste åren blivit en alltmer aktuell fråga inom myndigheterna och för samverkande parter. Bidragande till detta kan utöver de utökade uppdragen i regleringsbrevens vara att rekommendationerna i ISF rapport 2019:1 lett till flera långsiktiga åtgärder. Pågående reformering av Arbetsförmedlingen har ytterligare bidragit till diskussion kring samordningsförbundens roll. Detta har skett både internt inom myndigheterna och tillsammans, samt gemensamt med alla parter i Nationella rådet.

För att Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan ska kunna arbeta för att samordningsförbunden i högre grad finansierar insatser för de prioriterade målgrupperna har myndigheterna tillsammans med övriga parter fört dialog om målgruppernas behov och parternas respektive uppdrag. Förutom att synliggöra målgruppernas behov har dialogen även bidragit till att samverkan genom samordningsförbund blivit en mer naturlig del av myndigheternas ordinarie arbete och därmed till att lagstiftningens möjligheter bättre kan nyttjas så att fler individer kan få ta del av insatser finansierade genom samordningsförbund.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har ett uttalat uppdrag att samverka genom samordningsförbund, dock måste alla parter ta ansvar för att bidra till att individen får det samlade stöd som hen har behov av. Den gemensamma viljeförklaringen som Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan under året reviderat, är ett led i att fortsatt utveckla och fördjupa samarbetet mellan myndigheterna och bidra till att alla parter tar ansvar för samordningsförbundens insatser.

Arbetet inom respektive medlemspart behöver fortsätta att utvecklas för att fler individer får ta del av det stöd parterna tillsammans kan ge, och därigenom tillgodose det individuella behovet av stöd för att komma närmare arbete och studier. Samtidigt behöver alla medlemsparter ta ansvar för att denna samverkansform nyttjas för att möta behovet av individens behov av samordnad rehabilitering.

Beroende på hur medlemsparterna lokalt har beslutat att bilda och organisera sitt samordningsförbund finns det olika förutsättningar för hur insatser tas fram och genomförs. De förbund som inte har särskilt riktade insatser till de prioriterade målgrupperna kan ändå ha insatser som möter de individuella behoven. Insatserna utgår från individens behov och inte utifrån en särskild målgrupp vilket innebär att de prioriterade målgruppernas behov kan tillgodoses även om insatsen vänder sig till en bredare målgrupp. Det vill säga att de prioriterade målgrupperna med stor sannolikhet har fått tagit del av fler insatser än vad som framgår av statistiken.

Psykiatriska diagnoser är den främsta orsaken till längre sjukfrånvaro,³¹ det återspeglas i att individer med psykiatriska diagnoser är överrepresenterade bland de som påbörjat en insats finansierad av samordningsförbunden.

Samordningsförbunden fyller här en viktig funktion för att dessa individer ska få ett samlat stöd i sin rehabilitering mot arbete eller studier. Individer med psykiatriska diagnoser kommer sannolikt vara en viktig målgrupp för samtliga parter framöver då psykisk ohälsa är en omfattande utmaning i dagens samhälle.

Under året har det funnits både interna och externa signaler om oro för i vilken form och på vilket sätt Arbetsförmedlingen framöver kan samverka genom samordningsförbund. Arbetsförmedlingen ser fortsatt samordningsförbunden som en viktig arena för samverkan och som en del i en sammanhållen rehabiliteringskedja. Utifrån delvis förändringade förutsättningar behöver arbetssätt utvecklas och upphandlade tjänster kunna nyttjas.

I SKR:s senaste omvärldsbevakning för åren fram till 2030³² lyfts behov av samverkan som ett sätt att hantera komplexa samhällsproblem. I rapporten framgår även att det behövs nya arbetssätt för att hantera en alltmer komplex omvärld och att nyckelaktörer behöver samverka kring utmaningarna. Den plattform som samverkan genom samordningsförbund utgör, möjliggör för fyra nyckelaktörer i form av samordningsförbundens medlemsparter, att tillsammans på ett kvalitativt sätt se till individens behov oberoende av vilken myndighet som har huvudansvaret för att ge stöd till individen.

31 Sjukfrånvaro i psykiatriska diagnoser – En registerstudie av Sveriges arbetande befolkning i åldern 20–69 år.

Socialförsäkringsrapport 2020:8

32 Vägval för framtiden - Trender som påverkar det kommunala och regionala uppdraget fram emot 2030. Utgivningsdatum 2021-08-

31 omvärldsbevakning för åren fram till 2030

Bilaga 1 Beskrivning av insatser

Individinriktade insatser

Rehabilitering till arbete/utbildning

Rehabilitering för arbete/utbildning syftar till att individen ska börja eller fortsätta arbeta eller studera. Majoriteten av insatserna som finansieras av samordningsförbunden är rehabilitering för arbete eller utbildning.

Exempel på innehåll: individuell coaching eller handledning, gruppaktiviteter, arbetsträning, arbetsprövning eller arbetspraktik utifrån individens behov i syfte att förbättra hens funktions- och/eller arbetsförmåga. Här finns också insatser där personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning får hjälp av utbildade coacher genom metoden Supported Employment.

Förberedande insatser

Förberedande insatser syftar till att förbereda individen för att kunna ta ett nästa steg till inträde eller återgång i arbete.

Exempel på innehåll: aktiverande hälsostimulerande verksamhet som inkluderar motion och sociala aktiviteter enskilt eller i grupp. Insatserna kan också innehålla inslag av arbetsträning för att rusta deltagaren till mer arbetslivsinriktad rehabilitering.

Kartläggning av individer

Kartläggning av individer syftar till att identifiera det individuella behovet av stöd.

Exempel på innehåll: fördjupade kartläggningar för att identifiera stödbehov och förutsättningar att komma vidare. Kartläggningen kan resultera i en individuellt utformad handlingsplan och rekommenderad fortsatt planering för arbete.

Förebyggande insats

Lagstiftningen möjliggör att samordningsförbunden även finansierar förebyggande insatser men dessa utgör en låg andel av det totala antalet insatser. Förebyggande insats syftar till att förhindra att individer hamnar i exempelvis utanförskap, arbetslöshet och ohälsa.

Exempel på innehåll: tidig och samordnad rehabilitering på vårdcentraler, öppna verksamheter dit personer som är arbetslösa och isolerade eller som har eller haft problem med alkohol och droger kan söka sig till.

Annan inriktning

Annan inriktning används om ingen av de preciserade inriktningarna stämmer överens med insatsens syfte och mål.

Exempel på innehåll: Det kan till exempel innebära fortsatt stödkontakt efter en tidigare avslutad insats, samlat stöd till nyanlända och friskvårdsaktiviteter för långtidssjukskrivna.

Strukturövergripande insatser

Dialog och kommunikation

Dialog och kommunikation avser fördjupade insatser mellan flera av medlemmarna i förbundet.

Exempel på innehåll: Kan vara exempelvis frukostmöten i syfte att sprida information till medarbetare hos medlemmarna, förenkla processer, gemensam kompetenshöjning, underlätta det gemensamma arbetet etcetera.

Utbildning

Utbildning avser utbildningsinsatser inom specifika områden som vänder sig till bland annat medlemmarnas medarbetare.

Exempel på innehåll: Det kan exempelvis vara utbildningsinsatser om diagnoser, förhållningssätt, metoder etcetera. Här finns också myndighetsgemensamma konferenser med bredare ansats.

Kartläggning

Kartläggning innebär till exempelvis kartläggning av individer som får en viss form av ersättning från sjukförsäkringen eller utredning kring vilka rehabiliteringsinsatser som olika målgrupper behöver framöver. Även kartläggning av samverkansorganisationernas och personalens behov av utbildning och kompetensutveckling registreras här.

Annan inriktning

Annan inriktning används om ingen av de ovanstående inriktningarna stämmer överens med insatsens syfte och mål.

Exempel på innehåll: Det kan exempelvis vara finansiering av en EU-strateg vars uppdrag är att vara med och genomföra EU-finansierade projekt inom samordningsförbunden, förstärkning av pågående projekt och insatser med kompetens, och handledarstöd, uppföljning och utvärdering av förbundets arbete förstudier och följeforskning etcetera.

Bilaga 2 Gemensam viljeförklaring för samverkan genom samordningsförbund

Samverkan genom samordningsförbund har en viktig funktion för att människor ska få stöd i att inträda eller återgå i arbete eller studier och på så sätt nå egenförsörjning. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan ska i enlighet med sina respektive förordningar med instruktion medverka i samordningsförbund.

Det här är Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans viljeförklaring för hur myndigheterna gemensamt ska ta ett större ansvar för samverkan genom samordningsförbund.

Vårt gemensamma uppdrag

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassans ska verka för att det genom samordningsförbund vidtas förstärkta och samordnande rehabiliteringsinsatser för långtidssjukskrivna, unga med funktionsnedsättning och unga som har aktivitetsersättning. Syftet är att stärka kvinnors och mäns förmåga till förvärvsarbete. Myndigheterna ska verka för att:

- behovsgrupperna prioriteras i samordningsförbund
det finns samordnande insatser som syftar till att behovsgrupperna ska öka sin arbetsförmåga och möjlighet att få arbete.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan ska stärka sina respektive medarbetare att driva samverkan genom samordningsförbund. Detta ska främst göras genom att:

- stärka kunskapen om tillgängliga insatser
- hänvisa fler individer till insatser
- ta initiativ till att fler samordnande insatser startar
- medverka med medarbetare i insatser.

Genom att Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan tar ett ökat ansvar och lyfter upp frågorna på agendan ser myndigheterna att det kan bidra till att alla parter tillsammans tar ett större ansvar i samverkan.

Individens behov är utgångspunkten

Eftersom det är individens behov som ska ligga till grund för alla samverkansinsatser är det viktigt att lokala behovsanalyser genomförs för att identifiera stöd- och rehabiliteringsbehov. I detta arbete behöver Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan ha en nära dialog med kommun och region för att säkerställa att samordningsförbunden prioriterar att finansiera insatser för myndigheternas behovsgrupper.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan ska fortsätta att stärka och utveckla sina medlemsroller i samordningsförbunden, så att potentialen som finns i lagen om finansiell samordning nyttjas fullt ut. När myndigheterna använder sina möjligheter som medlemmar kan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan mer effektivt bidra till att insatser skapas för behovsgrupperna

